

מאמר "הארץ", 25.05.13

מחקר באיחוד האירופי משבח את השמירה על חופי ישראל, הפעילים פחות מרוצים

מחקר מגלה שחופי ישראל מוגנים מפעולות בנייה ופיתוח טוב יותר מהחופים ברוב ארצות
הים התיכון, אך התוכניות להקמת כפרי נופש עדיין על השולחן

[צפיר רינת](#)

25.05.2013 11:48

פעילי סביבה בישראל מרבים למתוח ביקורת על הרשויות בגלל תמיכתן [בתוכניות בנייה שונות](#)
[באזורי החופים](#). אבל פרויקט מחקר מטעם האיחוד האירופי מגלה כי ההגנה על החופים
בישראל היא מהמתקדמות במדינות אגן הים התיכון. עם הסיבות המרכזיות למצב המשופר
בישראל מונים עורכי המחקר את המאבק הנמרץ שמנהלים פעילי הסביבה והארגונים
העוסקים בתחום.

בפרויקט המחקר, שגם ממומן על ידי [האיחוד האירופי](#), בודק צוות מומחים מכמה מדינות זה
כמה חודשים את הרגולציה המתייחסת לתכנון ולבנייה בחופי מדינות הים התיכון ואת מידת
יישומה בפועל. את המחקר מרכזת פרופ' רחל אלטרמן, ראש הקתדרה לאדריכלות ותכנון
ערים על שם דוד עזריאלי בטכניון. בפרויקט שותפים גופים נוספים בישראל, ובהם עיריית
חיפה והחברה להגנת הטבע. כן משתתפים בו נציגי גופים ממשלתיים מיוון, מספרד וממלטה
ועמותה סביבתית מירדן, אף על פי שלמדינה אין חוף בים התיכון.

אגן הים התיכון הוא אחד ממוקדי הפיתוח התיירותי העיקריים בעולם. פעילות הנמלים
באזור היא בין הגבוהות בעולם וכך גם צפיפות האוכלוסייה באזורי החוף. המדינות שמסביב
לים התיכון חתומות על "אמנת ברצלונה", שנועדה להגן על הסביבה הימית ועל החופים.
במסגרת אמנה זו אושר בשנים האחרונות פרוטוקול הקובע את מדיניות שימור החופים.
במסגרת הפרויקט החדש אמור הצוות לחקור את מצב חופי הים במשך כשלוש שנים. לדברי
אלטרמן, נתונים ראשוניים שנאספו עד כה יכולים להצביע על תמונת המצב ולספק מדדים
להשוואה בין המדינות השונות.

חוף פלמחים. התוכנית להקמת כפר נופש לא בוטלהאילן אסייג

“אפשר לומר שמצב שמירת החוף בישראל, בהיבטים של תכנון ובנייה, טוב בהשוואה למרבית מדינות הים, למעט אולי צרפת”, קובעת אלתרמן. “בישראל קיימת הגדרה ברורה של תחום שבו יש איסור בנייה - מאה מטרים מקו המים – בעוד ההגדרה במדינות אחרות מעורפלת יותר. יש גם אכיפה יעילה יותר של חקיקה למניעת בנייה בלתי חוקית. ההישג של ישראל נראה מרשים עוד יותר, אם מביאים בחשבון את העובדה שלחצי הפיתוח על החוף אצלנו גדולים יותר מאשר ברוב המדינות.”

אלתרמן מצאה שבמדינות כמו ספרד, טורקיה ויוון יש היקף נרחב של בנייה בלתי חוקית. לדבריה, יש מקומות שבהם כמעט אי אפשר למצוא מבנה שהוקם באופן חוקי. “ביוון מסתמן עכשיו שינוי בעקבות לחץ להסדיר את בעיות התכנון והבנייה שהפעיל האיחוד האירופי על המדינה במסגרת הטיפול במשבר הכלכלי”, היא מציינת. השינוי במדיניות שמירת החופים בישראל התרחש, להערכת אלתרמן, בעקבות אישור חוק שמירת הסביבה החופית לפני כתשע שנים. את קידום החוק היא מייחסת במידה רבה לתנועה הסביבתית ולפעילותה לשמירת הסביבה החופית.

לדבריה, צעדים שישראל יכלה לעשות ועדיין לא עשתה נוגעים בעיקר לביטול תוכניות בנייה ישנות בחופים, שלא מומשו. ביניהן היא מונה תוכניות להקמת כפרי נופש בפלמחים, בניצנים או בחוף בצת בצפון. לאי-ביטול התוכניות הללו אחראי, לדבריה, מינהל מקרקעי ישראל. המינהל, טוענת אלתרמן, היה יכול לנצל את העובדה שבישראל מרבית שטחי החופים הם בבעלות ציבורית ולא פרטית כמו ברבות ממדינות האזור, כדי לבטל את תוכניות הבנייה בחופים. “גוף זה לא הבין עדיין את תפקידו כשומר החופים כנכס ציבורי”, אומרת אלתרמן.

“היה עליו לבטל את התוכניות ולפצות את היזמים שאתם נחתמו חוזים לפיתוח הקרקע. מדובר במקרים לא רבים ובשטחים לא גדולים.”

הפגנה נגד בנייה בטיילת בת"א, בחודש שעבר דניאל בר און

גם [מבקר המדינה](#) התייחס לתוכניות בנייה בחופים שעדיין לא מומשו בדו"ח השנתי שלו, שפורסם החודש. מסקנתו היתה שעל מינהל מקרקעי ישראל לבחון מחדש תוכניות אלו ולא לנסות להמשיך ולקדם אותן. “על מועצת המינהל לקיים דיון עקרוני לקביעת מדיניות עדכנית בנוגע לתוכניות ישנות שהמועד לביצוען עבר”, כתב המבקר. “...העקרונות שאמורים להנחות את המינהל אינם נוגעים רק לשיקולים כלכליים ולרווחים שיופקו משיווק תוכניות אלא גם, ואולי קודם לכן, לשיקולים הנוגעים לרווחת הציבור, איכות הסביבה ונדירות הקרקע.”

רבים מפעילי הסביבה בישראל סבורים שיש בעיות קשות בשמירה על החופים, שאינן קשורות רק לתוכניות ישנות. בחודשים האחרונים [נאבקים פעילים](#) נגד תוכניות לבנייה בהיקף נרחב על מצוק החוף בתל אביב ולהרחבת הטיילת על חשבון החוף בתחום העיר. אלה אלכסנדר מהחברה להגנת הטבע אומרת כי בחיפה אפשר למצוא דוגמה לפער בין רוחו של חוק שמירת הסביבה החופית למה שמתוכנן בפועל. “מצד אחד מדברים על כוונות להשתמש בחוף של חיפה כנכס ציבורי ולפתוח את העיר אליו”, מציינת אלכסנדר. “בפועל יש תוכניות להרחיב את ניצול החופים לטובת תשתיות של נמלים, מתקני אנרגיה ועוד. אני מקווה שהשיתוף של העירייה במחקר יסייע לשינוי המדיניות בכל הנוגע לחופי העיר.”

בתגובה על דברי הביקורת של פרופ' אלתרמן נמסר ממינהל מקרקעי ישראל: “המינהל יוותר על קידום התוכנית לכפר נופש באזור ניצנים. אשר לכפר בחוף בצת - הנושא מורכב יותר, היות שמדובר בהתקשרות עם יזם שזכה במכרז וקיבל זכויות על הקרקע. בעבר הוצע ליזם לקבל את כספו בחזרה בתמורה לוותר על הקמת הכפר, אולם הוא לא נעתר לבקשתנו וביקש קרקע חלופית במקום זאת. לא ידוע על התקדמות בנושא.”